

Orpana

Syys-Orpana 1995/2

Sisältöä, mm:

	Sivu
Raimo Heikkilä: Puheenjohtajan palsta	1
Kaija Lammi: "Tanssittu koskaan ei Nestorin häitä..."	2
Seppo Saarinen, Pekka Pirttijärvi: Mommon aitta 1400-luvulta	7
Raimo Vasara: Amerikansuomalaisissa hautajaisissa	10
Kalervo Laukkanen: Tietoja vaihtamaan	14
Pekka Nuottajärvi: Naimakaupalla torppariksi	16
Antti Hietala: Kaksi Heikkiä Isonröyhön Ojalta	19
Maija Harju: Margareta Heikintyttären kaksi avioliittoa	20
Helvi Murto: Kirjoja	21
Terttu Honkala: Oskari Puntilan tarina	23

Hallitus

Puheenjohtaja

Raimo Heikkilä
Tuomiokirkonkatu 14 B 6
33100 TAMPERE
puh. 2127434

Varapuheenjohtaja (seuran kirjasto)

Helvi Murto
Satamakatu 4 A 25
33200 TAMPERE
puh. 2226210

Sihteeri (ohjelma- ja jäsenasiat)

Leila Mäkinen
Paakarinkatu 3 B 4
33530 TAMPERE
puh. 3563596

Sihteeri (kokousasiat)

Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5
33100 TAMPERE
puh. 2232768

Rahastonhoitaja

Seija Jäminki
Hämeenpuisto 13 A 3
33210 TAMPERE
puh. 2147087

Jäsen (julkaisujen vastaava toimittaja)

Antti Hietala
Kortesuontie 41
33420 TAMPERE
puh. 3440199

Orpanan kansi

Arja Kääriä

Paino

Tehokopiointi ky.

Julkaisutoimikunta

Vastaava toimittaja, pj.

Antti Hietala
Kortesuontie 41
33420 TAMPERE
puh. 3440199

Sihteeri

Terttu Honkala
Mustanlahdenkatu 1 B 99
33210 TAMPERE
puh. 2125569

Olavi Kallioniemi

Liljankuja 4
33300 TAMPERE
puh. 3442939

Matti Koittola

Jysmäntie 4
33850 TAMPERE
puh. 3671606

Vilho Puro

Hikivuorenkatu 9 A 21
33710 TAMPERE
puh. 3174781

Julkaisut

- * ORPANA
- * VUOSIKIRJA
- * ERILLISJULKAISUJA

Myynti, tilaukset ja postitus

Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5
33100 TAMPERE
puh. 2232768

Tampereen suuntanumero 931

Taitto

Antti Hietala

TERVEISIÄ TURUSTA

Sukututkijoiden kevätkausi sai mahtavan päätöksen. Tuhattamäärin sukututkijoita ja tutkimuksen ystäviä kerääntyi toukokuun loppupuoliskolla 3-päiväisille sukumessuille Turun messukeskukseen. Viitisenkymmentä näyttelyosastoa tarjosivat mahdollisuuden tutustua monipuolisesti arkistolaitoksen ja kirkon arkistoihin, siirtolaisrekisteriin ja muihin lähdeaineistoihin, uusimpaan tietotekniikkaan ja julkaisuihin sekä eri puolilla maata toimiviin sukututkimusseuroihin ja sukututkijoihin.

Messujen yhteydessä järjestettiin lukuisa määrä luentoja ja seminaareja niin vasta-alakajille kuin tottuneille tutkijoillekin. Henkilökohtaista opastusta sai kokoneilta sukututkijoilta eri osastoilla. Omakohtaisesti olin kovin iloinen siitä, että sain Siirtolaisinstituutin tietokoneelta arvokkaita tietoja parista kauan kaipaamastani amerikansuomalaisesta.

Messujen antia täydensivät sukututkimuspäivät, jotka Suomen Sukututkimusseura järjesti samaan aikaan samassa paikassa. Esitelmissä käsiteltiin maaomistuksen historiaa, entisajan säätyläis- ja työläisperheitä, käsityöläisiä, merimiehiä ja ruotusotilaita. Mielenkiintoista kuultavaa oli siis ylenmäärin.

Sukututkimuspäivillä näkyivät tyytyväisten osanottajien joukossa ainakin Helvi Murto, Terttu Honkala ja Kirsti Vimpari.

Tampereen seudun sukututkimuseuralla oli messuilla näyttävä osasto, jonka pystyttivät ja rutinoidusti hoitivat Seija Jäminki, Milja Piepponen, Antti Hietala ja Olavi Kallioniemi. Osaston edessä jatkuvasti olleesta ihmismuurista päätellen heillä oli hyvää kerrottavaa messuvieraille.

Mutta oli siellä meitä muitakin koko bussilastillinen. Seuramme 2-päiväinen kevätretki suunnattiin näet messujen aikana Turkuun. Leila Mäkinen oli tottuneesti järjestänyt ohjelman, joka sisälsi messujen ohella tutustumista lukuisiin Turun, Naantalien ja Askaisten nähtävyyksiin. Kaikki osanottajat tuntuivat tyytyväisiltä runsaaseen antiin.

Messujen ja sukututkimuspäivien järjestäjät ansaitsevat seuramme kiitokset. Omassa piirissämme lankeaa erityinen kiitos kaikille yllä nimeltä mainituille, jotka antoivat panoksensa näyttelyn ja kevätretken onnistumiseksi.

Mainittakoon vielä, että sukututkimuspäivien yhteydessä pidettiin sukututkimuseurojen puheenjohtajien kokous, joka päätti, että ensi vuoden sukututkimuspäivät pidetään Oulussa. Ajankohta on todennäköisesti maaliskuu.

Kevätkausi päättyi siis vauhdikkaasti. Turku antoi mukana olleille runsain mitoin virikkeitä. Toivottavasti se näkyy seuramme toiminnassa vilkkaana osallistumisena. Olkoon alkava syyskausi hyvä ja tulokellinen kaikille seuramme jäsenille.

Raimo Heikkilä

Taas on saatu tämäkin julkaisu valmiiksi, kiitos kirjoittajille ja muille asiaan vaikuttaneille. Lisää kirjoituksia otamme mielihyvin vastaan. Miten se sanonta olikaan: "lisää hullu pyytää, kun saamaan alkaa." Yhteystiedot viereisellä sivulla.

Antti Hietala

"Tanssittu koskaan ei Nestorin häitä..."

**Kurun setämiehet ja vanhapiikatytöt
maatalouden murroksessa vuosina 1875-
1905**

Harvat perivät maata

Vaikka ensimmäisellä teollistamiskaudella viime vuosisadalla suomalaiset saivat toimeentulonsa 90-prosenttisesti maataloudesta, maataomistavia oli vähän. *Säätyläiset*, jotka vuokrasivat suuret tilansa lampuodeille ja ratsumiestä ylläpitäneet *rusthollarit* olivat maataomistavien yläluokkaa. *Perintötalonpojat* olivat lunastaneet viljelemänsä tilan omistus- ja perintöoikeuden ja muodostivat siten varsinaisen maatalousväen yläkerroksen.

Vaikka kaikki olisivat halunneet omistaa maata, lait sallivat sen harvoille perintötalonkin jälkeläisille. Vuoden 1852 halkomisasetuksen mukaan tilan sai halkoa tasasuuriin osiin, jos osat pystyivät elättämään viisi työkykyistä henkilöä, maksamaan verot ja eläkkeet ja jos osien veroluku pysyi 1/4 manttaalin suuruisena. Manttaali on veroluku, jonka perusteella maavero määrättiin. Sama manttaalimäärä vastasi hyvin erisuuruisia arvoja. Yhden manttaalin maa vaihteli eri puolilla maata viidestä hehtaarista tuhansiin hehtaareihin. Tarkoituksena oli estää köy-hyyden lisääntyminen, mutta laki johti vain tilattoman väestön määrän kasvuun. Vuoden 1864 asetuksen mukaan voitiin tilasta jo erottaa emätilaa pienempi osa, jos se pystyi elättämään kolme täysi-ikäistä henkilöä, mutta sen piti osallistua lisäksi kantatilan veronmaksuun. Vuoden 1883 asetus antoi luvan lohkaista kantatilasta osan, joka kannattavana tilana maksoi itse veronsa suoraan valtiolle. Lopullisesti perintötilojen jakaminen vapautui vuonna 1895. Tilan sai jakaa

pikkutiloiksi, kunhan uusi tila käsitti viisi hehtaaria verollista maata ja 1/300 manttaalia.

Vuoden 1875 maakirjojen mukaan Kurussa oli viisi kruunun puustellia, useita laamanni Idmannin omistamia tiloja ja 67 perintötalonpoikien viljelemää tilaa, joista useimmat oli lunastettu 1850-luvulla. Vuoden 1905 maakirjojen mukaan tilaluku oli sama. Vaikka laki olisi sallinut, tiloja jaettiin nihkeästi. Vasta myöhemmin 1900-luvulla tilaluku kaksinkertaistui.

Tilojen jakamisvaikeuksien vuoksi talollisten jälkeläisiä siirtyi jatkuvasti tilattomaan väestöön. Vanhaan tapaan vanhin poika sai yleensä talon. Aikaisemmin saattoi väistyvä perillinen saada ns. perintötorpan ilman työvuokraa eliniäkseen. Tavallistenkin torppien perustaminen alkoi näihin aikoihin tyrehtyä.

Talotta ja torpatta jääneillä ei ollut paljon mahdollisuuksia. Talollisen pojat saattoivat ryhtyä rengeiksi ja itsellisiksi. Vuosina 1899-1905 lähti Kurun syrjäisimmiltä kummilta kolmisenkymmentä talollisten jälkeläistä perintöosuuksillaan Amerikkaan. Tytarelle ei yleensä maata annettu, vaikka laki soi yhtäläisen perintöoikeuden. Kurun rippikirjojen mukaan tytär on saanut talon, jos poikaperillisiä ei ole ollut. Kun rengiksi ja piiaksi lähteminen ei houkuttellut, moni naimattomaksi jäänyt talollisen poika tai tyttö jäi loppuiäkseen kotitalalle. Jaksolta 1875-1905 löytyi Kurusta 19 setämiestä ja 18 vanhapiikatytärtä.

Vauraat talolliset

1870-luvulla tilattomat köyhtyivät entisestään, mutta talollisten elintaso nousi huomasti. Metsien arvo kasvoi sahateollisuuden kukoistaessa. Toisaalta verot eivät rasitta-

neet, koska talollisilla oli vain maavero, eivätkä metsä- ja karjatulot tai torpanvuokrat vaikuttaneet verotukseen. Rahaa tuli ennennäkenättömät määrät. Lehdissä jo paheksuttiin isäntiä, jotka *"samppanjakaljassa joivat esi-isien säästämät metsät"*, sillä puitten uskottiin riittävän vain muutamiksi vuosiksi. Todellisuudessa talolliset käyttivät rahojaan hyvinkin hyödyllisesti, sillä he ostivat maatalouskoneita ja rakensivat kauniita, uloslämpiviä asuinrakennuksia.

Talollisten kohonnutta asemaa korosti kunnallinen itsehallinto (1865). Kuntakoukuihin osallistuttiin veronmaksun mukaisesti. Yhden äänen omistaja ei vielä viitsinyt lähteä kokoukseen. Talollisilla oli kymmeniä ääniä. Esimerkiksi vuonna 1888 Ristaniemen talolla oli 40 ääntä. Kuitenkin kuntakokouksissa käsiteltiin kaikkia kuntalaisia koskevia asioita. Rahanmenon pelossa Kurun talolliset vastustivat sitkeästi kansakoulun perustamista ja teiden rakentamista. Talollisten tahto tapahtui. Heidän yhteiskunnallinen asemansa korostui jopa kirkkomatkoilla. Mahtitalon väki pääsi kirkossa istumaan arvonsa mukaisesti etupenkkiin.

Työntäyteinen lapsuus

Lapsella oli jo paljon onnea myötä, kun sai syntyä talollisen lapseksi. Köyhien lapset joutuivat jo pieninä huutolaisiksi tai käskyläisiksi ruokapalkalla. Kurussa isäntäparille syntyi keskimäärin kuusi lasta, joista ainakin yksi kuoli ennen viisivuotispäiväänsä. Olipa 10-lapsisiakin perheitä. Kurun rippikirjojen mukaan sellainen oli Riuttaskorven Perivehmaalla, jossa Jussille ja Ulrikalle syntyi kahdeksan poikaa ja kaksi tyttöä.

Lapset totutettiin työhön pienestä pitäen, jo alle 10-vuotiaina. Työteliäisyys oli arvostettu asia jopa avioliittomarkkinoilla. Näin säästyttiin palkollisten pitämiseltä. *"Vanhimmat tyttäret kasvoivat aivan silmissä koviksi työntekijöiksi, niin ettei naispalvelijoita tarvittu, kuin vanha Riikka."* (Nuolivaara). Lapsuus oli työntäyteinen, vaikkei vieraille veräjille tarvinnutkaan lähteä. *"Työtä tartti tehrä piänestä pojjaasta, ja lujasti."* (Virtaranta)

Lukemaan oli kuitenkin opittava. Lukkari tai suntio piti 1800-luvun alkupuolelta asti kylissä sunnuntaikouluja, joissa opetettiin lukemaan, jos kotiväki ei alkuopetusta kyennyt antamaan. Vanhemmat patistivat: *"Lujes ny, ettes joulu pöylän alle."* (Laitinen) Lukukinkereillä lukutaito arvosteltiin ja merkittiin rippikirjaan. Kurun rippikirjojen mukaan lukutaidon puuttuminen oli harvinaista, vaikka kiertokoulukin perustettiin vasta vuonna 1875.

Rippikoulu oli useimmille talon tyttärille ja pojille elämän tärkein koulu. Kirkonkylään kokoontuivat 15-vuotiaat nuoret 3-7 viikoksi lukemaan, katekismusta pönttämään ja papin elämänohjeita saamaan. Joku kova-päinen kävi rippikoulua kolmekin vuotta. Useimmat *"junttikoululaiset"* pääsivät sentään syksyllä ripille. Rippikoulu oli tärkeä portti aikuisuuteen, koska se oli edellytys avioliittoon vihkimiselle. Opillinen sivistys jäi vähäiseksi. Lukuhaluiset saattoivat hakea kirjoja kirkonkylän kirjastosta (perustettu vuonna 1861). Muutama onnellinen pääsi aikuisiässä kansanopistoon.

Nuoruus - tavoitteena avioliitto

Avioliitto on kaikkien nuorten unelma. *"Jokainen kynnelle kykenevä pyrki avioliittoon"* (Laitinen). Syntymän ohella avioliiton solmiminen oli ratkaisevin asia ihmisen elämässä. Talollisen jälkeläiselle naimisiinmenolla oli taloudellinen merkitys. Emännän ottamisella talonpoika turvasi työvoiman saannin, elämän jatkumisen ja siten oman vanhuutensa. Miehet pyrkivätkin saamaan tilan nimiinsä ennen avioliittoa.

Varsinkin tyttärille avioliitto oli ainoa päämäärä. Morsiamen parhaita suosituksia olivat varakkuus, hyvä terveys ja ruumiinrakennne sekä työteliäisyys. Tunnesiteet eivät paljon painaneet. Talon tyttäret eivät *"miehen perässä juosseet"*. Kunnan miehet tulivat puhemiehen kanssa taloon kosimaan. Rikkaassa talossa kävi kosioita alituisen, saattoipa kuusikin sulhaskandidaattia törmätä yhtäikaa taloon. Rukkasista kosijat eivät lannistuneet. Olipa joku rikkaita morsiamia

havitellut torjuttu 49 kertaa. Vanhemmilla oli paljon sananvaltaa puolison valinnassa. Kun piikaa ei haluttu talollisen pojan emännäksi, poikaa uhattiin kirouksella. Tytärtä peloteltiin perinnöttömäksi jättämisellä, jos vanhempien tahtoa ei noudatettaisi. Toisaalta kosijaan mieltynyt tyttö saattoi suostua ryöstettäväksi ja jälkeinpäin asia annettiin anteeksi.

Pirjo Markkolan tutkimusten mukaan 1870-luvulla ja sitä ennen neljäsosa talontyt-
täristä solmi avioliiton rengin tai itsellisen kanssa, mutta myöhemmin vain joka kymmenes. Talon tyttäristä 3/4 avioitui talollissäätyisten kanssa. Kurussa avioliitot olivat vain lievästi säätyisidonnaisia. Vuosina 1870-1890 avioitui 40 % talollisista talollissäätyisen kanssa. Mutta myös Kurussa säätyisidonnaisuus kasvoi talollisten vaurastuessa. Mahtitalojen lasten avioliitot olivat tiukasti säätyisidonnaisia.

Kurussa aviopuoliso saatiin useimmiten kotikylästä. 1870-luvulla 86 % kurulaisista meni naimisiin toisen kurulaisen kanssa. Vielä 1890-luvulla vain joka kymmenes haki kumppaninsa naapuripitäjästä. Kuru oli harvinaisen eristäytynyt avioliittoasioissa. Kurulaiset naiset solmivat avioliiton 1890-luvulla keskimäärin 22-vuotiaina ja miehet 26-vuotiaina. 1900-luvulla avioitumisikä nousi, mutta yleensä ratkaisu oli tehty 30. ikävuoteen mennessä.

Talotta jääneistä pojista saattoi vielä joku onnekkaan naimiskaupan kautta päästä vävynä isännäksi. Muuten oli jäätävä kotitaloon setämieheksi. Talontyttäret olivat kosi-
joitten armoilla. Jos mieleistä kosijaa ei ilmestynyt, oli parempi jäädä kotitaloon vanhapiikatytteiksi kuin ottaa sopimaton sulhanen tai lähteä piiaksi.

Elämän sivustakatsojina

Kurun setämiesten (S) ja vanhapiikatyt-
tären (V) eli yli 30-vuotiaitten kotitaloonsa jääneiden talollisten poikien ja tyttären lukumäärä vuosina 1875, 1895 ja 1905 oli seuraava. Kunnan asukasluku suluissa.

1875 (3010 as.)	S	V	Y
Määrä	8	5	13
Vammaisia tai sairaita	2	2	4
1895 (4111 as.)	S	V	Y
Määrä	11	12	23
Vammaisia tai sairaita	3	1	4
1905 (4782 as)			
Määrä	16	12	28
Vammaisia tai sairaita	6	3	9

Setämiesten määrä oli suurimmillaan vuonna 1905, jolloin se oli 16. Vanhapiika-
tyttären määrä oli 12 jo vuonna 1895.

Alunperin setämieheksi jääneistä 23 miehestä avioitui seurannan aikana neljä, keskimäärin 39-vuotiaina. Vanhapiikatyt-
täristä avioitui vain yksi 45-vuotiaana. Kaksi muutti toiselle paikkakunnalle mahdollisesti palvelukseen keskimäärin 40-vuotiaina. Lopulta ikuisiksi setämieheksi jäi siis 19 ja vanhapiikatytteiksi 18 henkilöä.

Vanhemmat tekivät eläkesopimukset luovuttaessaan talon. Samalla taloon jäävien asema turvattiin. Setämiehet ja vanhapiika-
tyttäret jäivät asumaan talon huoneisiin ja talouteen tai omiin asuntoihin talon tontille. Toisinaan annettiin nautittavaksi pelto tai niittykappale "setäinpeltona". Sisarille ja veljille annettu eläke oli tavallinen. Varsinkin vammaisten ja työkyvyttömäksi joutuneitten asema turvattiin sopimuksessa kuolinpäivään asti.

Nuorena oli pelätty joutumasta elämään "*koko ikänsä sukulaisten armoilla melkein palkollisen asemassa*" (Suhonen) Naimattomaksi jääminen merkitsi tyttarelle sosiaalista laskua. Samaa voi päätellä setämiehistä. Pirjo Markkola väittää vanhapiikatyt-
tären olleen kotonaan lähes ilmainen piika. Arvo M. Soinisen mukaan 1800-luvulla talollisten aikuisten lasten sosiaalinen asema oli huomattavasti korkeampi kuin palvelusväen. Jotkut saattoivat harjoittaa käsityöammattia toimeentullakseen, vaikka asuivat talon huoneissa. Olosuhteissa oli varmaan suuria eroja. Kaikki eivät olleet tyytyväisiä

elämäänsä kotitalossa, koska vielä neljissä-kymmenissä lähdettiin palvelukseen ja muutamille kelpasi nyt kehnompikin puoliso. Mutta mahtitalojen setämiehet ja vanhapiikatyttaret tunsivat olevansa ainakin tilattoman väestön yläpuolella. Sunnuntaisin saivat Ikosen vanhapiikatyttaret penkkijärjestyksen mukaan istua ensimmäisessä penkissä.

Vammaisia, ripitettyjä ja korpikyläläisiä.

Kurun ikuisista setämiehistä oli jollakin tavalla vammaisia seitsemän ja vanhapiikatyttäristä neljä. Vammaisuuden ja sairauden laatu ja määrä oli tarkemmin seuraava

	S	V	Y
Kuuromykyys	1	1	2
Jalkavamma	2	-	2
Kehitysvammaisuus	2	-	2
Sokeus tai			
"puolisokeus"	1	2	3
Kaatumatauti	-	1	1
"Kahju"	1		
Yhteensä	7	4	11

Äpärälasten äitejä oli kaksi.

Avioliiton ehdottomia esteitä olivat kehitysvammaisuus ja kaatumatauti sekä varmaan tuohon aikaan kuuromykyys ja sokeus. Kurussa ei aviottoman lapsen synnyttäminen ollut tavallista, sillä 1870-luvun lopulta 1910-luvun lopulle oli lehtolasten osuus syntyneistä vain 6 %. Vanhapiikatyttäristä kaksi oli synnyttänyt äpärälapsen. Jo salavuoteudesta ripitettiin. Kovasen Miina ripitettiin ensimmäisen kerran 26-vuotiaana ja hän sai ensimmäisen lapsensa 30-vuotiaana. Sekä Miinalla että Iida Heikintytärellä oli kolme aviotonta lasta. Äpärälasten äideistä tuli yleensä renkimiesten tai itsellisten vaimoja. Kun lehtolapsia oli kertynyt kolme, olivat avioliittomahdollisuudet entistä vähäisemmät. Salavuoteudesta määrättiin sakkorangaistus vuonna 1889, mutta sakkoa ei peritty, jos asianomaiset menivät naimisiin. Salavuoteudesta ripitettyjä oli neljä, joista Vilhelmiina Maununtytär meni naimisiin 45-vuotiaana (1889) ja Helena Jussintytär muutti 38-vuotiaana Viljakkalaan. Miehiä ei yleensä ripitetty.

Riuttaskorven setämiehet

Vuonna 1875 oli Kurussa miehiä ja naisia yhtä paljon. Vähitellen Kuru alkoi muuttua miesenemmistöiseksi, niin että vuonna 1910 ikäryhmässä 20-40 vuotta oli miesenemmistö 52/48 % eli 765 miestä kohti oli 650 naista. Naiset olivat muuttaneet rohkeammin kaupunkiin. Kaikille naimaikäisille miehille ei yksinkertaisesti enää löytynyt morsianta omasta kunnasta entiseen tapaan.

Kurun setämiehet näyttivät kasautuneen Riuttaskorven kylään. Siellä oli koko jaksolla 11 setämiestä. Vuonna 1905 heitä oli kahdeksan. Näin ollen 57 % Kurun kaikista setämiehistä asui Riuttaskorvenkylässä.

Yhtä Riuttaskorven setämiehistä pidettiin kahjuna ja toisella oli jalkavamma, mutta muuten nämä olivat terveitä. Vauraan Perivehmaan kymmenestä lapsesta lähti neljä vanhinta kotoa maailmalle, mutta pojat Teemu, Ananias, Taavi ja Esaias sekä tyttaret Selma ja Manta jäivät Perivehmaalle koko iäkseen. Kylään ei ollut kunnan kärrytietä, joten sulan maan aikana oli talsittava jalkapatikassa metsäpolkuja pitkin naapurikylään tai kirkonkylään yli 20 kilometriä. Sisarukset olivat terveitä ja elivät nuhteettomasti. Rippikirjojen mukaan lukutaito oli havaittu lukukinkereillä tyydyttäväksi ja ajan tavan mukaan he kävivät kerran vuodessa kirkossa ehtoollisella. Mutta pitkille kosiomatkoille ei Perivehmaan veljeksillä riittänyt puhtia. Tyttaret Selma ja Manta saivat varmaan hoitaa mielensä mukaan ja itsenäisesti yhteistä taloutta emännättömässä talossa.

Riuttaskorven setämiehistä Manu Matinpoika Pallinevalta meni naimisiin 47-vuotiaana Kapakan torpparin lesken Karoliina Aapontytären kanssa ja muutti tämän pienen torppaan Karjulan kylään. Manua pidettiin taitavana parantajana ja tietäjänä. Samalla hän teki torpan päivätyöt. Mutta varallisuutta ei Manu taitavuudellaan ja ahkeruudellaan saanut kerätyksi, sillä viimeiset elinvuotensa Manu ja Karoliina viettivät kunnallisen köyhäinavun turvin.

Turvallinen vanhuus

Syntymäkodissa riitti työtä niin kauan kuin jaksoi tehdä. Syytinkisopimuksessa tilan perijä velvoitettiin huolehtimaan vammaisista ja työkyvyttömiksi joutuneista sisarusista kuolinpäivään asti. Kunnialliset setämiehet ja vanhapiikatyttäret saivat elää ja kuolla kotonansa eivätkä joutuneet kunnan hoidokkeina huutolaisiksi *"Kyllä ne ennen piinattiin noi huanot, vanhat ja vaivaset ja lapset"* (Virtaranta), kuvailtiin huutolaisuutta.

Kurun setämiehet ja vanhapiikatyttäret elivät yleensä vanhoiksi. Poikkeuksena olivat kaatumatautia sairastanut Maria Eenokintytär ja tapaturmaisesti kuollut Manta Jussintytär, jotka kuolivat alle 50-vuotiaina. Korkialan Annastiina eli 83-vuotiaaksi ja Leppälahden Kalle 84-vuotiaaksi ja Ikosen Anna 80-vuotiaaksi. Perivehmaan sisarusket elivät kaikki yli 60-vuotiaiksi. Kovasen Miinan kohtalo oli kova: Kotitalossaan hänet oli äidin kuoleman jälkeen merkitty irtolaiseksi. Kun Miina sairastui, hänestä tuli kunnanhoidokki ja hän kuoli sukunsa hylkäämänä 64-vuotiaana.

Kuolinkirjaan pappi merkitsi kuolinsyyn. Vanhuuden ohella yleisimpiä kuolinsyitä olivat keuhkotauti ja kuume. Kuoltuaan setämiehet ja vanhapiikatyttäret pääsivät sukhautaan ja saivat nimensä komeaan hautakiveen.

Setämiehen ja vanhapiikatyttären elämäнкаari

Syntyminen vakaaseen talollisperheeseen antoi turvallisen alun elämälle. Lapsuus suuressa sisarusparvessa oli työntäyteinen. Sairaat ja vammaiset lapset hoidettiin kotona. Lukutaito opittiin kotona tai lukkarinkoulussa, käytiin rippikoulu ja sen jälkeen säännöllisesti ehtoollisella. Talollisen jälkeläisille avioliitto oli taloudellinen kysymys. Jos talollisen poika ei päässyt maanomistajaksi tai edes torppariksi, hän jätti mieluummin perheen perustamatta kuin tyytyi

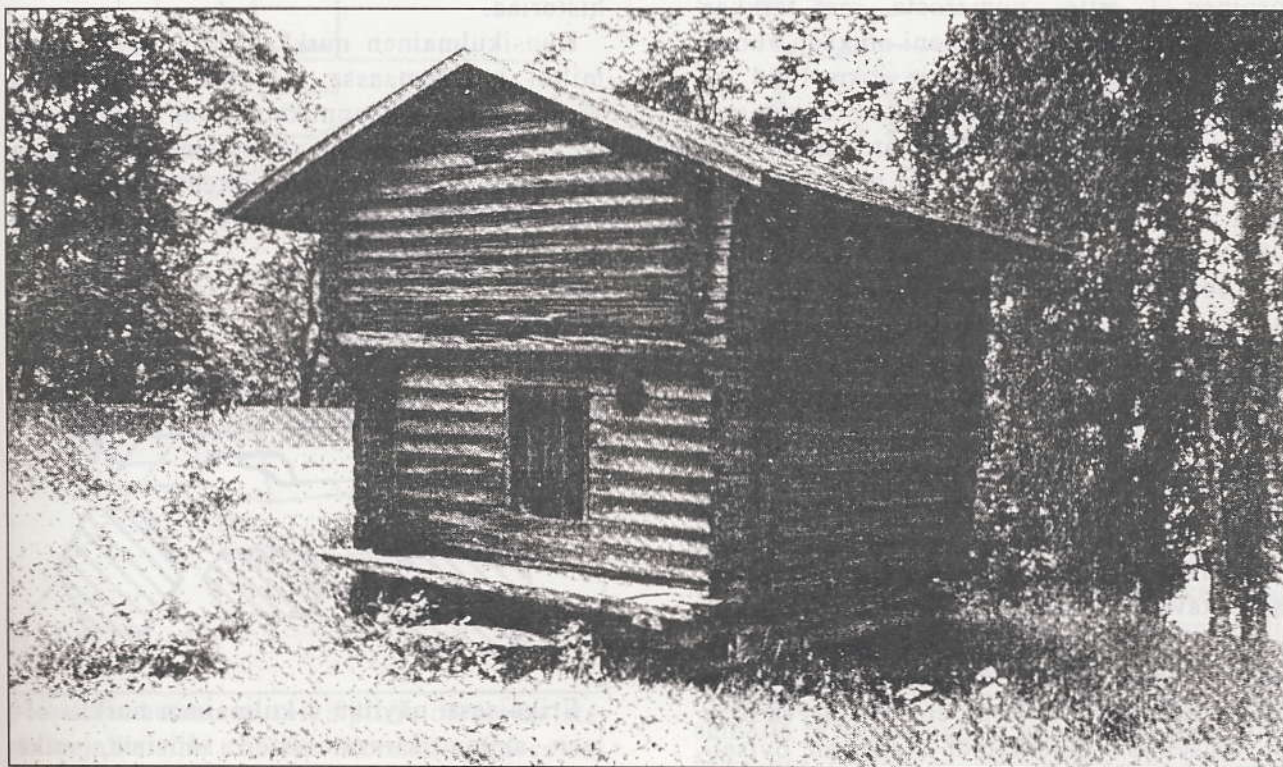
muonamiehen asemaan. Tyttäret olivat kosi-joitten armoilla. Kun mieleistä kosijaa ei tullut tai sairaus pelotti kosijat, oli turvallista jäädä jonkinlaiselle syytingille kotitaloon. Avioliittomahdollisuuksia ei ollut rikkaankaan talon kehitysvammaisilla tai vaikeavammaisilla pojilla. Tiettömien taipaleitten takaa ei ollut puhtia lähteä kosiomatkoille. Elämä kului vailla oman elämän kohokohtia. Setämiehet ja vanhapiikatyttäret osallistuivat talon töihin tai elivät syytingillä ja seurasivat sivusta nuoren polven kasvamista. Suuria huolia ja murheita heillä ei ollut, koska he olivat valinneet ikäänkuin sivustakatsojan osan. Yksityisen setämiehen ja vanhapiikatyttären elämänlaatu riippui siitä, millaiset olivat välit isäntäväen kanssa. Ainakin vanhana setämiehet ja vanhapiikatyttäret tunsivat olevansa paremmassa asemassa kuin rengit, piit ja torpparit. He saivat elää turvallisesti yksitoikkoisen elämänsä loppuun asti syntymäkodissaan.

piirros Antti Hietala

Lähdetiedot julkaisutoimikunnalla.

Mommon aitta 1400-luvulta

Kirjoitus on filosofian maisteri Jorma Heinosen tutkimuksesta. Työ jäi kesken Jorma Heinoselta hänen kuoltuaan. Tutkimuksen puhtaaksikirjoituksen teki Seppo Saarinen ja kuvat ovat Pekka Pirttijärven. Tässä julkaistu kirjoitus on lyhennelmä mainitusta kirjoituksesta. Täydellinen kirjoitus on lainattavissa Tampereen seudun sukututkimusseuran kirjastossa.

Asutuksen levitessä etelästä pohjoista kohden, vesistöjen reitit olivat niitä kulkuväyliä mitä pitkin muinainen uudisasukas liikkui. Näsjärven vesistön pohjoinen osa toimi kalastus- ja eränkäyntielinkeinojen pyyntialueena 1400-luvulla.

Tämän Ruoveden keskustasta etelään n. 10 kilometrin päässä Mommon talon alueella sijaitsevan aitan rakentamisen todelliset tarpeet on luonut toimiminen eräsaaliin varastona ja toisaalta pyyntiretkellä olleen joukon majoituspaikkana. Kuten myöhemmästä Jorma Heinosen tutkimuksesta voidaan todeta, on aitan rakenne tällaiseen käyttöön mitä soveliaain. 1400-luvulla eränkävijä oli tyytyväinen saamaansa katolliseen kuivaan tukipaikkaan kalastus- ja metsästysmatkojen ajaksi. Mommon sijainti vesistössä on erinomainen ajatellen keväällä tapahtuvaa tärkeää kalastusta. Aivan lähistöllä sijaitsevat virtapaikat, kuten Jämingin virta pohjoisessa ja Muroleen koski etelässä ovat muinaisen tiedon mukaan olleet verotuksellisen erityiskohtelun arvoisia kalastuspaikkoja silloisen Ruotsi-Suomen kuninkaankin mielestä.

Vanhimmat aittamme on tavattu vanhan Satakunnan alueelta. Kahdessa aitassa, Ruoveden Mommon ja Kihniön Tarsian, on 1400-luvun vuosiluku. Edellisessä on oviseinällä vasemmalla vuosiluku 1484 tai 1487. Kihniön Tarsian vuosiluku, joka on oven päällä, on aikaisemmin tulkittu vuodeksi 1441, mutta tässä vuosiluvussa on aitan seinä kahden viimeisen numeron kohdalla niin rosainen ¹, ettei numerosta saa tarkkaa selvyyttä. Omien havaintojeni mukaan vuosiluku olisi todennäköisemmin joko 1484 tai 1487 eli ehkä sama kuin Mommon aitassa. Molemmat näistä aitoista ovat ammattikirvesmiehen työtä, mutta niiden tekijä ei liene sama.

Mommon aitta kuuluu siis vanhimpiin vuosiluvulla merkittyihin hirsirakennuksiin maassamme. Tämän vuosiluvun aitoutta ovat monet epäilleet, ja on ollut syytä epäilläkin. On kuitenkin seikkoja, jotka osoittavat aitan todellakin olevan peräisin tuolta ajalta. Mommon aitta ei tällä hetkellä ole siinä asussa kuin vanhin vuosiluku edellyttäisi, ja rakennuksen poskihirteen onkin leikattu vuosiluvut 1736 ja 1813, jotka ilmeisesti tarkoittavat korjailuja ja siirtoja.

Aitta kuuluu tyyppiin, joka on ilmeisesti vanhin maamme länsiosissa. Sen päätuntomerkkeinä ovat yläkerran eteentyöntyvä **otsa** ja sivuseinien pidentymät alakerran oviseinillä eli **posket**. Varsinais-Suomessa on tätä aittamallia havaittavissa harvakseltaan siellä täällä, mutta nuorempi malli, etukatoksellinen suoraseinäinen aitta, on syrjäyttänyt sen jo 1600-luvulta alkaen ja 1700-luvun kuluessa. Runsaimmin esiintyy tämän mallisia aittoja vanhan Satakunnan itäosissa ja läntisellä Uudellamaalla; muualla länsi-Suomessa se ei ole päätyyppinä.

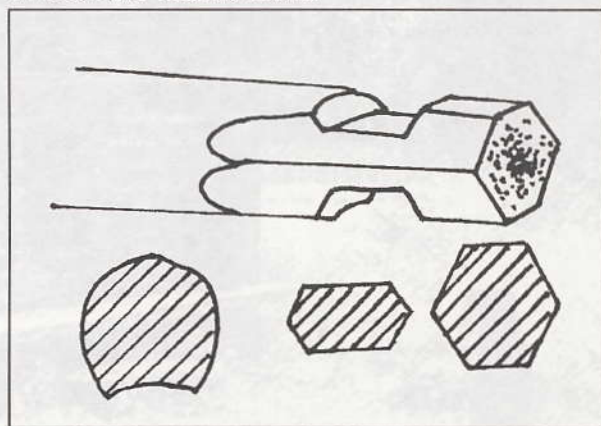
Mommon aitta on vanhojen aittojen tapaan vähän ylöspäin levenevä, mutta ei kuitenkaan niin selvästi kuin 1600- ja 1700-lukujen aitat; yläkerran lattia on n.10-15 cm alakerran lattiaa laajempi.

Aitan nurkka on ns.sulkanurkka. Se on tavallinen länsisuomalaisissa aitoissa keskiajan lopulta lähtien, ja pyöreähirsisissä aitoissa sitä voi tavata aina isonvihan aikoi-

hin saakka. Nurkkalovi on tavalliseen tapaan tehty, tasainen ja hampaaton, hirren viillokset ovat pyöreäpäisiä, mikä on tyypillistä kaikkein vanhimille aitoille. Sama viillos-tyyppi esiintyy kaikissa muissakin alueen keskiaikaisissa ja 1500-luvun aitoissa ².

Koska tarkastelumme kohteena on erittäin iäkäs aitta, lienee syytä tässä yhteydessä vähän kosketella kuusikulmaisen nurkan historiaa.

Kuusikulmainen nurkkasalvos on tunnettu miltei koko maassa. Toisilla seuduilla se varsinkin aittarakennuksissa on ollut aivan yleinen, joskus taasen satunnainen, saattaapa toisinaan olla kokonaan tuntematonkin. Sen selvärajaisten esiintymisalueiden määrittely ei enää ole mahdollista.

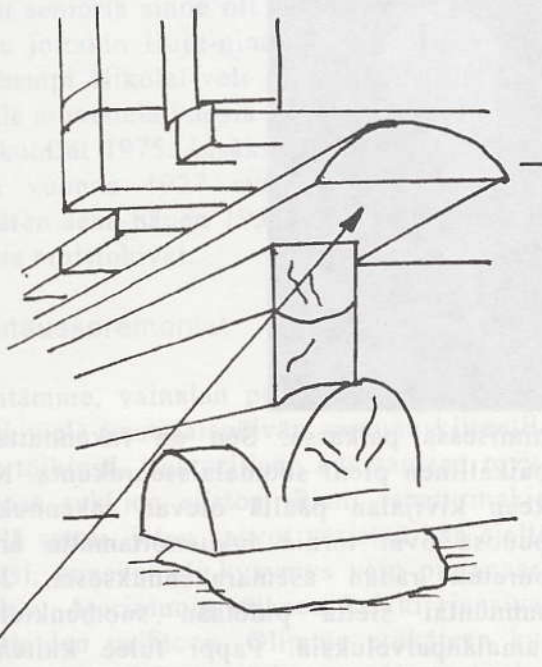
Erikoisesti näyttää 6-kulmainen nurkka olleen ammattikirvesmiesten suosima, mikä seikka on pääteltävissä sekä työn laadusta että runsaasta vuosilukujen esiintymisestä; ammattimiehet ovat aina olleet taipuvaisia merkitsemään jollain tavoin aikaansaannoksensa. Karkeana ajoituksena voitaisiin aittarakennusten suhteen sanoa, että pyöreiden hirsien yhteydessä kyseinen nurkkamuoto kuuluu aikaan ennen vuotta 1700 ja veistettyjen hirsien ohessa noin 1700- ja 1800-luvuille.

Länsi-suomalaisiin aittoihin kuuluu olenaisena osana jalka, joka kannattaa aittaa, eristää lattian ja seinähirret maaperästä ja päästää tuulen alustaan pitämään sen kuivana. Useat aitat ovat kuitenkin kokeneet myöhempinä aikoina siirtoja ja muutoksia, joiden johdosta alkuperäinen rakenne ei ole tarkasti

² Kihniön Tarsia, Keuruun Korpi-Jukola, Keuruun Ampiala.

¹ Siihen on ammuttu lyijykuulia, jotka on kaiverrettu puukolla pois ja näin turmeltu numeroita.

todettavissa Niin on asia myöskin Mommon aitassa. Viimeksi aitassa on ollut lankkujalka eli neljän hirren muodostama kehikko. Sen päällä on syrjälleen asetetut lankut ja näiden päällä vankat **hiirilaudat**, joiden alapuoli on suora, yläpuoli kupera. Nämä hiirilaudat kannattavat päätyseiniä ja lattian välityksellä sivuseiniä. Lattialaudat ovat siis oveen nähden

Hiirilauta

poikittaissuunnassa, mikä piirre on ominaista patsasjalkaisille aitoille. Mommon aitassa on siis alunperin todennäköisesti ollut **patsasjalka**, joka on korvattu jonkin myöhemmän korjauksen yhteydessä lankkujalalla. Tämä on ilmeisesti tapahtunut vuonna 1736³. Tämä jalkamuoto on yleinen lounaissuomalaisissa etukatoksellisissa aitoissa ja onkin nähtävästi tältä taholta lainattu. Se syntyy jossain Turun seuduilla uuden ajan alkupuolella ja leviää Lounais-Suomeen 1600-luvun lopulta lähtien, vakiintuen 1700-luvulla.

Vuonna 1959 löytyi aittaa korjatessa hiirilautea kannattavasta parrusta mielenkiintoinen kirjoitus, jonka Ahti Rytkönen on osoittanut arkkivirren katkelmaksi ja ajoittanut sen aikaisintaan 1600-luvun lopulle. Kirjoitus saattaa siis olla peräisin juuri vuodelta

³ Jos jalan uusinta olisi tapahtunut v.1813, olisi silloin todennäköisemmin käytetty salvosjalkaa, joka yleistyi pikkuvihan jälkeisellä rakennuskaudella, siis 1740-luvulla.

1736. Kirjoituksen teksti: "Siunaa, Jeesus vähä saalis siis, kuin lienee meitä".

2ICNA
8EVAH
12ALIZI
2CUIN
LIENEM
EITA

Kirjoitus parrussa.

Aitan yläkertaa on ilmeisesti käytetty oleskelu ja makuupaikkana eräretkillä. Yläkerrassa on myös havaittavissa merkkejä tulenpidosta, savusta tummuneita seinähirsiiä.

Otsassa oleva laarintapainen säilytystila lienee ollut varattu asukkaan henkilökohdaisille varusteille, aseille ja vaatteille. Peräosan vähän korkeampi laari on ehkä ollut eväitä varten. Muualla yläkerrassa on voitu säilyttää esim. pyyntivälineitä. Alakerrassa on kaksi laaria, toinen suuri 4-osainen peräseinällä ja toinen ovesta katsoen vasemmalla. Muu osa lattiaa on vapaana, vain oikeassa etureunassa on yläkertaan johtava 5-askelmainen pykäläporras.□

Pykäläportaat

Amerikansuomalaisissa hautajaisissa

Vuosikymmeniä sitten Atlantin taakse siirtolaisiksi lähteneiden suomalaisten hautajaisissa lienee harvoin kotimaasta tulleita sukulaisia. Kirjoittajalla oli kuitenkin tilaisuus USA:n matkallaan 1993 olla perheineen mukana iäkkään sukulaisensa hautajaisissa Minnesotassa. Monet näiden hautajaisten erityispiirteet hän koki unohtumattomina ja syvästi mieleenpainuvina.

Suomi-kirkko ja sen hautausmaa

Vuonna 1908 Yhdysvaltoihin Minnesotan osavaltioon muuttanut isäni eno Wictor Huju kuoli siellä 99-vuotiaana 25.12.1992. Siunaus toimitettiin yli 200-päisen saattojoukon läsnäollessa 30.12.1992 Marcell-nimisen kaupungin vastavalmistuneessa kirkossa. Hautaus Suomi-kirkon hautausmaalle päätettiin suorittaa vainajan 100-vuotissyntymäpäivänä 3.6.1993. Sinne oli aikaa vielä yli viisi kuukautta, mutta säilytystilat Deer Riverin kaupungissa sijaitsevassa seurakuntakeskuksessa olivat niin hyvät, että Wictorin sanottiin olleen ennen hautaustaan kuin vasta kuolleen näköinen. Kallista säilyttäminen kyllä oli, oheiskuluineen n.3000 dollaria.

Suomi-kirkko, jonka hautausmaalle vainaja oli toivonut tulevansa haudatuksi, sijaitsee Minnesotan osavaltion pohjoisosassa Marcellin pikkukaupungin lähellä Suomi-

nimisessä paikassa. Sen on rakennuttanut paikallinen pieni suomalaisseurakunta. Korkean kivijalan päällä olevan rakennuksen puosa ovat tornia lukuunottamatta erään puretun radan asemarakennuksesta. Joka sunnuntai siellä pidetään suomenkielisiä jumalanpalveluksia. Pappi tulee kuitenkin muualta, pienellä seurakunnalla ei ole varaa pitää omaa. Marcellin uuden kirkon, jossa Wictor Huju sr siunattiin, seurakuntalaiset ovat rakennuttaneet englanninkielisiä jumalanpalveluksia varten. Suomalaisiirtolaisten lapsenlapsista ei monikaan osaa suomea. Sitä ei enää heille opeteta paikkakunnan kouluissa, kuten heidän vanhemmilleen opetettiin.

Suomi-kirkon alakerta toimii seurakuntalaisten monitoimitilan, jota käytetään kulloistenkin tarpeiden mukaisesti. Kirkkoväki kokoontuu sunnuntaisin ensiksi sinne yhteiseen kahvitilaisuuteen. Kirkkosali oli toisessa kerroksessa. Siellä on puiset selkänojalliset penkit, alttari alttaritauluineen, pieni saarnatuoli ja urut korvaava harmooni. Suomenkielisiä vanhatekstisiä virsikirjoja on kaikkien penkkien selkänojoissa omissa telineissään odottamassa käyttäjiään. Valitettavasti käyttäjien ikääntyminen ja heidän voimiensa heikkeneminen vähentävät kirkon käyttöä ja vaikeuttavat sen huoltoa. Kirkkojahan ylläpidetään siellä seurakuntien omin varoin.

Kirkon takana on pieni aitaamaton puuston ympäröimä hautausmaa, nurmettunut ja poluton. Miltei kaikki sinne haudatut ovat olleet alunperin suomalaisia. Siellä kulki melkein kuin millä tahansa kotimaan pienhautaumaalla. Kivet olivat kuitenkin kaksipuolisesti tekstitettyjä ja suvuilla oli omia alueitaan. Ennen nyt haudattavaa Victor Huju senioria sinne oli aikaisemmin jo haudattu joitakin Huju-nimisiä. Wictorin vähän vanhempi Nikolai-veli oli tullut näille seudulle muutamia vuosia veljensä jälkeen. Hän oli kuollut 1975. Lisäksi siellä Wictor seniorin vuonna 1927 syntyneen ja kuolleen tyttären sekä hänen 1954 kuolleen pojanpoikansa muistokivet.

Hautausseremoniat

Isäntämme, vainajan poika Wictor Huju jr, lähti vielä hautajaispäivän aamuna kiireellisiin töihinsä, traktorillaan avustamaan myymiensä tukkien siirtoa. Pieni tapaturmakin siellä sattui, joten kasvot verisinä hän sieltä palasi, onneksi oli kysymys vain pintanaarmuista. Aterioinnin jälkeen kaikki riensivät vaatteiden vaihtoon. Olimme etukäteen kyselleet hautajaisvaatetuksesta. Vastaukseksi saimme, että päällä sai olla mitä vain, ei täällä kukaan tuijota, vaikka olisi punaiset

vaatteet. Puimme Suomessa varaamamme vaatekerrat yllemme. Wanda-emännällämme oli tavallinen siisti asunsa, mutta Wictor juniorin, vainajan pojan, hautajaisasua aluksi vähän oudoksuimme: vaalea lyhythihainen T-paita, päässä suikka. Vähitellen tajusin, että heille oli tärkeintä olla saattamassa läheistä ihmistä hautaan. Ei siellä välitetä, mitä silloin on yllä, kunhan asu vain on siisti.

Suomen kirkolla odotti jo lukuisa saattoväki komean ruumisauton luona tilaisuuden alkamista. Tervehdimme monia ja liityimme heidän joukkoonsa. Wictor Huju seniorin hautapaikka oli hänen rakkaan ensimmäisen vaimonsa Ilonan, s.Saari haudan vieressä, Saaren sukuhaudassa. Hauta oli aukaistu, mutta sen peitti laaja kangas, jonka alle jäi suojalankkukansi ja haudasta poistettu multa. Kannen päällä oli hiukan arkkua suurempi kehä. Kenelläkään ei ollut vaaraa pudota hautaan tai liata kenkiään.

Arkku kannettiin kuuden vainajan pojanpojan toimesta haudalle kehän keskelle. Vainajalla oli suuri jälkeläisjoukko, jopa viidessä polvessa. Ei ollut pulaa kantanjan kunniatehtävään tulevista, jo joulukuussa oli sovittu, että ne, jotka olivat kantajina siunaustilaisuudessa 30.12.1992, eivät nyt kannaa, vaan toiset pojanpojat.

Kantajia oli haudalla vastassa toimituksen suorittava naispappi ja lippulinna, jossa oli USA:n lippu muiden lippujen ympäröiminä. Kun kantajat saivat lasketuksi arkun kehikkoon haudan päälle, he ensiksi tervehtivät arkkua, lippuja ja saattoväkeä ja jäivät kunnivartioon arkun molemmin puolin. Heille tuotiin suuri tähtilippu, jota he pitivät koko tilaisuuden ajan arkun päällä, rinnan korkeudella.

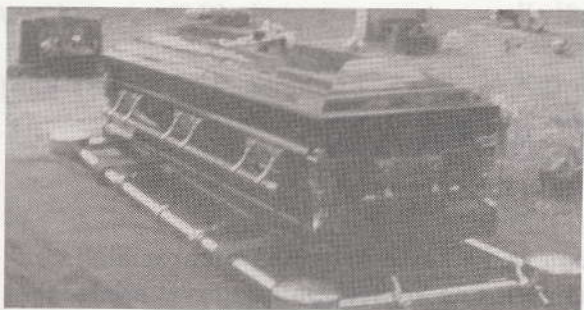

Toimituksen suorittajaksi ei oltu saatu suomenkielistä pappia, joten mainittu naispappi piti sen englanniksi. Hän kertoi vainajan elämänvaiheista, luki hautarukoukset ja uskontunnustuksen siunaten vainajan odottavan haudan lepoon. Puheellaan tämä nuorehko naispappi sai saattoväen liikuttumaan. Toinen naishenkilö soitti huilullaan Yhdysvaltain kansallishymnin. Heti sen jälkeen hän soitti hiljentyneelle saattoväelle Finlandian. En ole milloinkaan kuullut sitä niin tunnelmallisesti esitettynä, vaikka soitin oli vaatimaton. Muualla Finlandiaa kuullessani tulee mieleen tämä hautajaishetki. Hautausvirreksi oli valittu suomeksi laulettu heidän virsikirjansa virsi, joka alkaa sanoilla "Siipiensä suojassa turvattu olen, öisetkään myrskyt ei haitata voi". Monen vanhan siirtolaisen suusta kaikui suomenkieli yli koko hautausmaan, viestittäen muille kuulijoille perinteiden säilyttämistä.

Yksi vainajan hautauksensa suhteen esittämistä toivomuksista olivat kunnialliselle ensimmäisen maailmansodan veteraanille kuuluvat kunnialaukaukset. Silti hän tahtoi omalle hautausmaalle ensimmäisen vaimonsa viereen, ei Minneapoliksen suurelle kaukaiselle sotilashautausmaalle, jossa valkoisten ristien alla lepää kymmeniätuhansia sotaan osallistuneita sankareita. Vainajan lapset olivat toimineet isänsä tahdon mukaisesti ja haudalla oli aseellinen kunnivartio torvensoittajineen. Iäkkäät miehet aselajipuserot yllään ja suikka päässään käsittelivät kivääreitäan komentajansa ohjeiden mukaisesti. Torvensoittajien alkufanfaarien jälkeen komentoääni kuului voimakkaana. Muutaman aseliikkeen jälkeen kolmen kiväärillä ammutun yhteislaukauksen kaiku kiiri ilmoille. Näin Wictor sr. sai kunniakkaat veteraanille kuuluvat hautausmenot.

Lopuksi pappi piti vielä lyhyen rukoushetken. Sen jälkeen kantajat käärivät arkun päällä kannattelemansa lipun laskoksille ja yksi heistä luovutti sen säilytettäväksi vainajan vanhimmalle pojalle Wictor juniorille. Tehtyään kunnianosoitukset muille lipuille, papille ja saattoväelle he siirtyivät muiden joukkoon. Tehtävä oli suoritettu.

Saattoväki viipyi arkun äärellä vielä hetken. Kukkia ei kuitenkaan kukaan laskenut. Vain pieni kukkakimppu oli arkun koristeena, kun se jäi paikoilleen kaikkien lähtiessä pois. Vuodenvaihteen siunaustilaisuuteen oli kyllä tuotu erittäin paljon kukkia. Tilaisuuden jälkeen ne oli sikäläisen tavan mukaisesti viety vanhainkoteihin ja sairaaloihin niitä lakastumiseensa asti kaunistamaan. Tämä olisi kaunis tapa Suomessakin noudatettavaksi.

Seremonioitten jälkeen

Muistoksi otetut valokuvat kamerassa lähdimme hautausmaalta kohti kirkkoa. Siinä kävellessäni ajattelin saattojoukon suuruutta ja sen mahtumista seurakunnan tiloihin kirkon alakerrassa. Sinne mahtui kerralla vain noin viitisenkymmentä henkilöä, mutta paikakuntalaiset tuntuivat olevan hyvin selvillä noudatettavasta tavasta. Sisälle mentiin vuorojärjestyksessä. En kyllä vielääkään tiedä, miten se oikein määräytyi, mutta aina sali oli täynnä, vaikka poislähtijöitä tuntui olevan koko ajan. Tarjolla oli kahvin ja muun juotavan kanssa voileipäkakkua, kuivakakkua, pullalongan siivuja ja pikkuleipiä kuten kotimaassakin. Lisää kahvia käytiin kaatamassa pöytiin ja lisää sai niin paljon kun halusi. Tarjoilua hoitivat Victor jr:n naapurit.

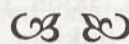
Tässä tilaisuudessa ei ollut mitään muistopuhetta, laulua, adressien lukua tai muuta-kaan ohjelmaa. Sain monelta siirtolaiselta kännenpuristuksin kehoituksen viedä heiltä terveisiä Suomeen, ja tässä toteutan sen tämän kirjoituksen myötä. Siirtolaiset tuntuivat odottavan meiltä yhteydenpitoa, vaikka eivät aina tohdi sitä kertoa. Syynä lienee usein myös se, että vaikka suomen puhuminen vielä sujuu, niin kirjoittaminen voi olla

ylivoimaisen vaikeata. Suomessa asuvat vanhat sukulaiset eivät kenties osaa englantia. Näin ovat yhteydenpidot harventuneet ja osin loppuneetkin.

Kahvitilaisuuden päätyttyä kaikki poistui-
vat tahoilleen, mekin isäntäperheemme mukana. Illalla heidän luokseen kokoontuivat kaikki Victor sr:n lapset ja osa lastenlapsista ja heidänkin lapsistaan, viettämään yhteistä isänsä muisteluhetkeä. Aterioimme ja nautimme myös kirkolta tuotuja palautuksia. Keskustelimme monista asioista. Pimeyden laskeutuessa seudun ylle päättyi yksi elämäni muistorikkaimmista päivistä. Seuraavana päivänä pistäydyimme haudalla. Arkkua ei ollut enää kehikossa, mihin se oli jäänyt. Maat olivat tasatut ja suojavaate viety pois. Tunnuskyltti ja nurmeton kumpu olivat ainoat muistot edellisen päivän hautajaismo-
noista.

Molemmilla USA:n matkoillani minulla oli korvaamaton apu Victor Huju juniorista. Olin syvästi liikuttunut saadessani suruviestin saman vuoden 1993 marraskuussa. Victorin veli Mathew soitti kertoen Victorin menehtyneen saman päivän aamuna sydänkohtaukseen kotonaan Marcellissa. Puoliso Wanda jäi yksin asumaan heidän yhteistä kotiaan kauniin Caribujärven rannalle. Wanda ei valitettavasti osaa suomea, joten yhteydenpito sinnepäin on vaikeutunut, joskaan ei loppunut. Victorille soittelin usein, hänen kanssaan oli mukava rupatella.

Siirtolaissukulaistemme siellä Minnesotan pohjoisosassa Marcellin pikkukaupungin seuduilla ovat peräänantamattomalla uutteruudella luoneet vallitsevat olonsa, unohtamatta kuitenkaan meitä, kaukaisia sukulaisiaan, ja toivoen, ettei heitäkään unohdetaisi. Vaikka heidän vanhuksiensa rivit harvenevat, niin heidän lapsensa ja näiden lapset kuitenkin kaipaavat tietoja esi-isänsä kaukaisesta synnyinmaasta. Auttakaamme siinä heitä, sen ovat Victor Huju senior ja junior monien muiden tavoin todella ansainneet.

TIETOJA VAIHTAMAAN

Sukututkijoiden välinen tiedonvälitys on viime vuosina huomattavasti parantunut. Pitäähän Suomen Sukututkimusseura ajantasallista sukututkijaluetteloa. Samoin Sukutietotekniikka-yhdistyksen piirissä painotetaan jatkuvasti yhteistyön tärkeyttä. Oman yhdistyksemme vuonna 1991 julkaisema Sukututkijaluettelo on usealle ollut suureksi avuksi. Kuitenkin vieläkin moni joutuu yksikseen ponnistelemaan aiheensa parissa. Ainakin joiltakin osin päällekkäistä tutkimusta tehdään ilmeisesti vieläkin aivan liikaa.

Meitä sukututkijoita lienee karkeasti kahta tyyppiä. Ensimmäinen ryhmä on kiinnostunut lähinnä omista juuristaan, toinen esimerkiksi itäsuomalaisten samanimisten suursukujen kaikista jäsenistä tai Länsi-Suomen tiettyjen kantavanhempien jälkeläisistä. Ehkä on niin, että ensimmäinen ryhmä ponnistelee enemmän yksikseen ellei omissa tutkimuksissaan päädy johonkin Länsi-Suomen sukutaloon tai -torppaan, jonka haltijoiden suvut on selvitetty tai löydä sukuseurojen sisäisistä tutkimuksista omia esivanhempiaan.

Meitä sukututkijoita on myös harrastuksensa intensiivisyyden puolesta monenlaisia. Työikäisillä ei useinkaan aika riitä kovinkaan suureen perusteellisuuteen. Joillakin sukututkimus on vain yksi harrastus monien muiden joukossa. Itse kuulun lähinnä tähän ryhmään. Paljon löytyy kuitenkin niitäkin, etenkin vanhemmissa ikäluokissa, jolle sukututkimuksesta on muodustunut eräs elämän pysyvistä pääsisällöistä.

Kun täytin seuramme vuosikokouksen yhteydessä kyselylomaketta, joiden pohjalta seuramme tutkijaluettelo 1991 laadittiin, olin epävarma siitä, tarkoitettiinko tutkimusaiheilla laajempia selvityksiä vai riittikö suvun, pitäjän, kylän, talon ja torpan osalta pelkästään se, että tutkijan juuret liittyivät niihin ehkä vain yhden tai muutaman henkilön kohdalta. Päädyin jälkimmäiseen ratkai-

suun ja kaikessa kiireessä pikakäsialalla su-tasin ylös ne kohteet, jotka tulivat mieleeni.

Kyseisen luettelon hankin vasta tämän vuoden Sampolan kokoontumisen yhteydessä. Siinä kiinnitti huomiotani, miten moninaisin tavoin kollegat olivat kohteitaan esitelleet. Jotkut mainitsevat vain muutaman suvun tai talon, toiset luettelivat niitä joukoittain. Käytäntö ja tehtävän ymmärtäminen näytti varsin kirjavalta. Asia lienee jälleen ajankohtainen, koska tietääkseni seuramme uusi tutkijaluettelo on hankkeilla.

Voimmeko siis saattaa uutta tutkijaluetteloa laadittaessa kyselylomakkeessa tiedustellut asiat järjestelmälliseen muotoon? Ehdotaisin, että ongelma hoidettaisiin seuraavalla tavalla, jossa olen käyttänyt esimerkkinä omia sukujuuriani. Nämä näyttivät olevan monin kohdin virheellisesti esitettyjä vuoden 1991 luettelossa, mistä otan kelvottoman käsialani vuoksi täyden vastuun.

Ehdotukseni lähtee siitä ajatuksesta, että pohjana on normaali tutkimuksen tuloksena syntynyt esipolvitaulu, jonka jokainen pitäjä, kylä, talo ja torppa tulee luettelossa esittää. Tulos näyttäisi äidinisäni Kalle Toivosen s.1878 suvun osalta tällaiselta (kts. seuraava sivu). Lähteinäni ovat olleet lähes pelkästään SAY ja mainittujen pitäjien kirkonkirjat.

Että semmoinen ehdotus tuumiskeltavaksi ja suosioon sulkeutuvaksi. Ongelmaksi saattaa muodostua, jos satakin seuramme jäsentä tämän tapaisen taulukon laatii, että uusi sukututkijaluettelomme paisuu sivuilitaan huomattavasti vuoden 1991 laitosta laajemmaksi. Mutta mikään ei toivottavasti estä tekemästä sitä A4 kokoon. Laskin, että vuoden 1991 laitoksen sivukoolla ja taitolla luettelosta tulisi noin 60 sivuinen mainituilla perusteilla. Yleensä kai tahtoo käydä niin, että vuotta 1700 vanhempien esiäitien juuria ei tahdo säilyneistä lähteistä löytyä ja varmat isänpuoleisetkin esi-isät katoavat monessa tapauksessa, kun henkikirjat loppuvat 1600-luvun ensi puoliskolla.

Vuodet n.	Pitäjä	Kylä	Talo/Torppa
1800-1850	Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Ylöjärvi Suodenniemi	Kaipio Kalkunmäki Kaipio Ylöjärvi Sävi	Suutarlan Lamminmäki Soro, Mäki-Soro Tuokkolan Antila Mikkolan Pajula Kruunun Kakkurilammi
1750-1800	Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Suodenniemi Suodenniemi Suodenniemi Ylöjärvi Pirkkala Suoniemi Suoniemi	Kaipio Palo Kaipio Kyröspohja Myllymäki Vesajärvi Urjainen Kalhunkylä Koivuniemi Jalkavala Ylöjärvi Kankaantaka Sarkola Sarkola	Tuokkolan Anttila Paitulan Hakala Lähteenmäki Frantsila Perttula Pyöräniemen Jokipelto Antila Kalhunmaa Noukka Koppelo Mikkolan Pajula Anttila Paavola Hoikkala
1700-1750	Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Hämeenkyrö Suodenniemi Suodenniemi Suodenniemi Tyrvää Mouhijärvi Lavia Karkku Karkku Pirkkala Suoniemi Suoniemi	Vesajärvi Urjainen Uskela Myllymäki Kyröspohja Palo Koivuniemi Jalkavala Leppälampi Oravula Pitkänkaro Kankaantaka Sarkola Sarkola	Pyöräniemen Jokipelto Antila Salonen Eljaala Frantsila Paitula Noukka Koppelo Ratsi Hoppu Rauva Hesso Pipo Karo Anttila Paavola Hoikkala
- 1700	Pääosa em vuosien 1700 - 1750 taloista.		

Perusteellisten sukututkijaluetteloiden keskeinen anti on myös siinä, että niiden avulla löytää helpommin kaukaisia sukulaisia kuin esipolvitauluista henkilö henkilöltä hakien.

Ja elävät ihmiset ovat kuitenkin tärkein tulos esivanhempiemme vaivannäöstä ja ponnisteluista. Keskinäinen yhteytemme voi syntyä etäistenkin juurien kautta. □

NAIMAKAUPALLA TORPPARIKSI

"Senjälkeen kun talollisenpoika Heikki Matinpoika solmii avioliiton minun veljeni lesken Valpuri Heikintyttären kanssa, niin saa hän heti ottaa itselleen torpan Nuottajärven rannalta, minkä lisäksi minä sitoudun avustamaan häntä torpan rakentamisessa. Heikki Matinpoika saa heti Nuottajärven rannalta yhden tynnrinalan ja kymmenen kapanalaa valmista peltoa, ja uutta peltoa hän saa raivata niin paljon kun itse haluaa."

Jo 1600-luvulla oli muutamissa kartanoissa torppia, samoin kuin eräillä ratsutiloilla ja virkataloillakin. Talonpoikaistalot saivat vasta 1700-luvun puolivälin jälkeen luvan perustaa torppia. Tällöin niiden lukumäärä alkoi lisääntyä nopeasti, saman vuosisadan lopulla alkuunsaatu isojako sitä vielä kiihdytti. Nyt voitiin myös talon lapsille antaa torppa perintöosaksi, ja niinpä useimpien talonpoikaistalojen torppien ensimmäinen asukas olikin talon nuorempi poika, tytär ja vävy, tahi joku muu lähisukulainen. Joskus myös pidetty pitkäaikainen renkikin sai torpanpaikan naimisiin mentyään. Harvinaista ei lainkaan ollut, että torpan perustamisen, tai valmiin torpan saamisen ehtona oli avioliitto. Niinpä nyt puheenaolevassa tapauksessakin, joka on tyypillinen esimerkki naimakaupasta torpan saamisen ehtona.

Oriveden Lyytikkälän Sipilä oli 1790-luvulla toimitetussa isossajaossa saanut Nuottajärven läheltä takamaapalstan, joka vain yhdestä kulmastaan oli yhteydessä kantatilan maihin. Sehän oli mitä sopivin torpan pai-

kaksi, näin siitä olisi talollekin jotain hyötyä, tällöin kun metsillääkään ei vielä ollut sanottavaa arvoa.

1800-luvun alkuvuosina Sipilän huoneissa asusteli isännän veli **Juho Erkinpoika** vaimonsa **Valpuri Heikintyttären** ja lapsiensa kanssa. Perimätiedon mukaan kyseistä torpanpaikkaa oli suunniteltu heille perintöosaksi talosta. Siellä oli muutama ladonala vanhaa niittyä ja jo hiukan toista tynnyrinalaa valmista peltoakin. Toisin kuitenkin käy, sillä tämä Juho Erkinpoika kuolee vuonna 1814 vasta 36-vuotiaana, kuolinsyyksi on merkitty "pistos". Valpuri jää näin leskeksi, ikää hänellä on nelisenkymmentä vuotta. Lapsia on pariskunnalle siunaantunut neljä kappaletta. Yhdeksänvuotias **Sohvi**, pari vuotta nuorempi **Maria**, 5-vuotias **Matti** ja vielä parivuotias **Ulrika**, joka kuitenkin menehtyy kohta isänsä jälkeen "hivutus-tautiin".

Sitten kun Valpuri oli "leskenvuotensa maannut", Sipilän isäntä alkaa etsiä hänelle uutta miestä, joka Valpurin naituaan saisi jo edellämainitun torpanpaikan. Emme tiedä oliko isännän vaikuttimena vain vilpittön halu auttaa velivainajansa perhettä uuden elämän alkuun, vaiko vain päästä eroon talossaan majailevasta perheestä. Tapa oli kuitenkin tuohon aikaan tavallinen ja yleisesti hyväksytty, mistään ei käy ilmi minkäverran Valpurin mielipidettä otettiin huomioon naimakauppoja suunniteltaessa.

Pian löytyykin sitten maannälkäinen mies, lähikylän Aakkolan Seppälässä setämiehenä asuva isännän 50-vuotias veli **Heikki Matinpoika**, joka tekee Sipilän isännän kanssa seuraavanlaisen sopimuksen:

Sitten kun Valpuri oli "leskenvuoteensa maannut", Sipilän isäntä alkaa etsiä hänelle uutta miestä.

Allekirjoittanut Sipilän talon isäntä Matti Erkinpoika Sipilä Lhyttikkälän kylästä ja talollisenpoika Heikki Matinpoika Seppälä Nakkolasta sopivat keskenään seuraavaa:

1. Senjälkeen kun edellämainittu Heikki Matinpoika on solminut avioliiton minun veljeni lesken Valpuri Heikintyttären kanssa, niin saa hän heti ottaa itselleen torpan Nuottajärven rannalta, minkä lisäksi minä sitoudun avustamaan häntä torpan rakentamisessa. Heikki Matinpoika saa heti Nuottajärven rannalta yhden tynnrinalan ja kymmenen kapanalaa valmista peltoa, ja uutta peltoa hän saa raivata niin paljon kun itse haluaa.
2. Ensi kesänä, ja siitä edespäin saa Heikki Matinpoika käyttöönsä vanhaa niittua Hullujärven alueelta kolme ladonala, jonka lisäksi hänellä on oikeus muihinkin sopiviin alueisiin.
3. Torpan rakennustöihin tulee Heikki Matinpojan ryhtyä heti allekirjoituspäivän jälkeen.
4. Kymmenen vapaavuoden jälkeen tulee Heikin tehdä taloon yksi päivätyö viikossa talon ruuassa.
5. Heikki Matinpojan kuoleman jälkeen hänen poikapuolensa Matti Juhonpoika saa Nuottajärven torpan haltuunsa edelläkerrotuin veroin.

Ylläolevan asiakirjan varmistan minä allekirjoittanut numelläni ja omakätisellä puumerkilläni todistajien läsnäollessa.

Orivedellä 26.6.1815

Matti Erkinpoika Sipilä
(puumerkki)

Ylläkerrottuun olen tyytyväinen kaikin puolin ja haluan puoleltani täyttää sopimuksen.

Matti Heikinpoika
(puumerkki)

Todistavat: Matti Antinpoika
(puumerkki)

Rustaa Juhonpoika
(puumerkki)

Kirjoitti: Erik Frösterus

Kirjuriksi oli saatu Oriveden silloinen pitkäaikainen lukkari Eric Frosterus, ja alkuperäinen asiakirja on tietenkin ajan tavan mukaan ruotsinkielinen. Kontrahdissa mainittu **Matti Juhonpoika**, joka sen mukaan saisi torpan haltuunsa isäpuolensa jälkeen, oli kirjoittajan vaarin isoisä.

Edelläolevan piti olla Nuottajärven torpan syntysanat, mutta näin ei kuitenkaan käynyt. Jostain syystä, jota ei voi tietää, Heikin ja Valpurin avioliitosta ei tullutkaan mitään. Eikä Heikki näin torppaakaan saanut.

Kului puolisoista vuotta, ja tapaamme taas Sipilän isännän tekemässä samankaltaista torpan perustamissopimusta, nyt naapurikylän Vehkalahden Penttilän talon 20-vuotiaan pojan **Markku Markunpojan** kanssa. Sopimus on päivätty 28.12.1816, kirjurina toimi tällä kertaa maamittari Nathanael Lilius Pitkäjärven Liljevikistä. Nyt tehty kontrahti on tulevalle torpparille hieman epäedullisempi kuin edellinen. Vapaavuotia vain kuusi, ja viikottainen taksvärkkipäivä määrätään hevosen kanssa tehtäväksi. Muutoin sopimus on kutakuinkin samankaltainen kuin edellinenkin, Heikki Matinpojan kanssa tehty. Ehtona oli nytkin avioliitto Valpurin kanssa, sekä lupaus huolehtia tämän lapsista. Sipilän isäntä, joka oli myös lautamies, vahvistutti nämä molemmat sopimukset oikeudessa, minkä ansiosta ne ovat säilyneet tiedoksi jälkipolvillekin. Tämä Markku olikin sanansa mittainen mies, ja vei Valpurin vihille sekä laittoi torpan rakennustyöt alulle. Todennäköisesti perhe pääsi muuttamaan uuteen yhteiseen kotiinsa loppuvuo-

desta 1817, seuraavan vuoden henkikirjassa heidät mainitaan Nuottajärven torpan asukkaana. "Nuorenparin" keskinäinen ikäsuhde oli melko epätavallinen, olihan Valpuri jo yli 40-vuotias, kun taas uusi aviomiehensä vasta parikymppinen iältään. Mutta kaikesta huolimatta uusi torppa oli syntynyt, siihen saakka asumaton järven ympäristö saanut ensimmäiset asukkaansa.

Tällaiset sukulaisille luovutetut torpat siirtyivät useimmiten sukupolvelta toiselle, ollen niinsanottuja perintötorppia. Niinpä tätäkin torppaa isäpuolensa varhain kuoltua, alkoi isännöidä tuolloin vasta rippikouluikäinen Matti-poika. Jo yhdeksäntoistavuotiaana hän avioitui Annansa kanssa, ja näin suku jatkui. Heidän pojanpoikansa, Matti myös nimeltään, sai ostaa torpan omakseen vuonna 1911, jolloin kirjoittajan isä syntyi. Nyt jo siis itsenäisen lohkotilallisen yhdeksäntenä lapsena.

Tämän lähes vuosisadan mittaisen ajanjakson kuluessa aluksi yksinäisen torpan ympäristöön oli perustettu pari muuta torppaa, sekä muutama mäkitupalaisasumus. Näin oli syntynyt uusi kyläkunta, aivan samoin kuten monet muut vastaavat muuallakin.

Torpparivaihe maamme historiassa oli ehkä tarpeellinen ja välttämätönkin, koska juuri noina aikoina väkiluku lisääntyi voimakkaasti. Torppareita sai, joskaan ei helpolla, suuri osa kansasta oman asunnon ja toimeentulon. Itsenäisyytemme alkuaan torpparivapautuslaki antoi heille mahdollisuuden lunastaa torppansa omaksi, ja näin heistä tuli itsenäisiä viljelijöitä. □

TIETÄÄKÖ joku, mistä tuli Pirkkalaan pitäjänräätiä JUHO PEKANPOIKA AHLSTRÖM, s. 1738 jossakin, k. 29.8.1922 Pirkkalassa. Hän asui Naistenlahden Ollikan talossa vuodesta 1760 ja avioitui saman kylän Kurikan rusthollin tyttären Maria Tuomaantytären kanssa. Lapsista Leena Juhontytär meni Anian kylän Outisen talon emännäksi ja tämän tyttäret taas emänniksi niin Pirkkalan Leukulle kuin Vesilahden Äröläänkin.

Juhon äiti Maria Juhontytär, s. 1700 jossakin, k. 22.6.1783 Pirkkalassa, asui 1760-luvun puolivälistä poikansa luona. Hänet on merkitty sotilaan leskeksi, mutta sopivaa Pekka-nimistä sotilasta en ole tavannut. Ahlström saattoi olla jo isänkin lisänimenä.

Juho oli nuoresta pitäen pätevä mies. Jo Pirkkalan syyskäräjillä 1760 hän sai oikeuden pitää "oppirenkejä". Pöytäkirja ei valaise Juhon alkuperää.

Olen päätenyt useissa esipolvitauluissa Juho Pekanpoika Ahlströmiin, mutta jatko on pimennossa. Voiko joku auttaa? Olen kiitollinen vähäisistäkin vihjeistä joko seuramme kokousten yhteydessä tai muulloin puh. 931 - 2127 434.

Raimo Heikkilä

Kaksi Heikkiä Isonröyhiön Ojalta

Kun Yrjö Juhanpoika Ojan tytär Riitta meni naimisiin 2.2.1697, saatiin taloon vävy jonka nimi on Heikki. Tämä Heikki Matinpoika oli kotoi-sin Hämeenkyrön Karhelta, ja ammatiltaan seppä. Esikoinen Juha syntyi 2.6.1699 ja silloin isänä mainitaan 'Ojan vävy' Heikki.

Muutamaa vuotta myöhemmin Ojan oma poika Heikki Yrjönpoika avioitui 7.1.1700 Riitta Erkintyttären kanssa, asui talossa nyt kaksi Heikkiä, joilla oli vaimoina kummallakin Riitta. Erotukseksi Ojan omasta Heikistä, aletaan vävyä kutsua seppä Heikiksi.

Heikki Yrjönpojan ja Riitta Yrjöntyttären esikoinen Kaarina syntyi 2.10.1700 ja isänä "Heikki Oja".

Sitten syntyi Juha 22.9.1701 ja isä oli seppä Heikki Oja. Esikoispoika oli ehkä kuollut ja seuraavakin sai saman nimen? Seppä Heikillä näkyikin rippikirjan mukaan myöhemmin olleen Juha niminen poika, Heikki Yrjönpoika Ojalla ei.

Jaakko syntyi 8.7.1702. Isänä mainitaan Heikki Oja. Tätä poikaa ei näy myöhemmin rippikirjoissa eikä veroluetteloissa, joten hän ehkä kuoli jo lapsena.

20.5.1704 ilmoitetaan syntyneeksi Heikki ja isänä Ojan 'seppä Heikki'. Seppä Heikin talosta löytyykin Heikki-niminen nuorimies vuoden 1723 veroluettelosta. Talon isäntänä oli tuolloin seppä Heikin poika Juha, joten poika Heikki mainitaan isännän veljenä. Jotta asiat menisivät oikein sekaisin, on varsinaisen Ojankin veroluettelossa samana vuonna - 1723 - maininta silloisen isännän Matti Heikinpojan veljestä nimeltään Heikki. Mutta kastettujen luettelo ei tunne Ojalle syntyneen Heikkiä 1704.

Edellä tuli jo mainittua että seppä Heikiläkin oli talo. Seppä Heikki asui perheineen Ojalla vuodesta 1697 luultavasti vuoteen 1704. Tosin heidän nimiään ei näy vuoden 1702 jälkeen. Vuonna 1702 hänet mainitaan pitäjänseppänä, mikä merkitsi että hän sai laillisesti harjoittaa ammattiaan. Verotiedot kertovat vuodelta 1709-10 talosta jonka isäntä oli "Henrich Säipä eller Pentti". Talo oli Isoröyhiössä. Sitten onkin veroluettelossa pitkä väli, tullaan vuoteen 1722. Säipän isäntä on Juha Säipä ja talossa asuu myös hänen äitinsä, leski Riitta. Seppä Heikki kuoli 1720. Mainittakoon että talon nimenä v.1726 oli Seppä, mikä lienee ollut talon nimen alkuperäinen tarkoitus. Mutta Säipänä se vakiintui. Säipän talo oli pieni, vain 7/24 manttaalia (Carlsson: Entinen Ikalinen, s.153), mutta mitäpä seppä suuremmalla tilalla tekikään. Sepän töillä hän leipänsä ansaitsi.

Seuraava syntymätapahtuma merkitään 27.4.1709, silloin syntyi Valpuri ja isä oli Heikki Oja. Sitten vielä 29.10.1711 syntyy Martti ja isänä edelleen Heikki Oja. Koska isänä mainitaan kahdessa viimemainituksessa pelkkä Heikki Oja, voitaneen häntä pitää varsinaisena Ojan isäntänä.

Ojan isännyyden peri aikanaan Matti Heikinpoika. Mutta hänen syntymä- tai kasteaikaansa ei näy Ikaalisten kastettujen luettelossa. Rippikirjoissa hänelle on merkitty syntymävuodeksi 1701 sekä 22.2.1704.

1.2.1712 syntyi Heikki Säipän perheeseen tytär, Valpuri.

Yhteenvetona voidaan todeta että maanviljelijä-Heikin eli Heikki Yrjönpoika Ojan lapsia olivat:

Kaarina s.24.10.1700.
Jaakko s.08.07.1702.
Matti s.22.02.1704.
Heikki s.? (voisi olla 1707)
Valpuri s.27.04.1709
Martti s.29.10.1711.

Seppä-Heikin, eli Heikki Matinpoika Säipän lapsia olivat:

Juha s.02.06.1699
Juha s.22.09.1701.
Heikki s.20.05.1704.
Yrjö s.02.04.1708.
Valpuri s.01.02.1712.

Toivottavasti tästä tutkimuksenpätkästä on apua jollekin, jonka tutkimus sivuaa Ikaalisten Isonröyhien Ojan ja Säipän taloja.

Lähteet:

Mikrofilmit:

Voudintilit ES 2181
Rippikirjat JK 764

Mikrofilmikortit:

VASSS Ikaalinen 1
VASSS Ikaalinen 7
VASSS Ikaalinen 12

Maija Harju

Margareta Heikintyttären kaksi avioliittoa

Verrattuani tietojani Ruovedeltä Esipolvi-
tauluihin no 4 voinen kertoa seuraavat huo-
miot.

Margareta Heikintytär oli syntynyt Teiskon Rikalassa 26.12.1708. Hänet oli vihitty Johan Josefinpoika Mommon kanssa 18.05.1730. Avioliitosta oli syntynyt kaksi lasta: Maria v.1733 ja Josef v.1736.

Ruoveden kirkonkirjojen mukaan Juho oli syntynyt 21.08.1715. Mennessään avioon Margaretan kanssa hän olisi siis ollut alle 15-vuotias. Kun tämä ei mielestäni ollut oikein uskottavaa, katsoin Kansallisarkistossa (ent.VA) käydessäni Finnen kortistosta, mitä sinne oli aikanaan merkitty.

Ruoveden Mommon kortilla on Margareta Heikintyttären kohdalla tieto: "enka efter Johan Josefsson Mommo." Mutta onhan Juho toki elossa, kortinkin mukaan Mommon isäntänä ja Margareta emäntänä! Sitten luin Juhon rivit tarkemmin: "Johan Josefsson, bonde, s.2.6.1715, Fr Murole, Tokois." Tämä onkin toinen Juho!

Kun Finnen kortilla on vielä maininta, että Juhon vanhemmat ovat Josef Matinpoika ja

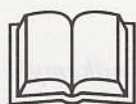
Brita Tahvanantytär, hän ei voikaan olla Mommon Josefin ja Sofian poika.

Ruoveden Mommon talon vuosien 1737-1743 kirkonkirjojen merkinnät ovat epäselviä (död---sonen Johan måg---) niin on vuosi 1740 Juhon kohdalla ilman mainintaa ripillä-käynnistä. Hän on siis kuollut noihin aikoihin, eikä uusi Juho ole vielä tullut taloon.

Niinpä Margareta Heikintytär on mennyt toisiin naimisiin Juho Josefinpoika Tokosen kanssa 07.09.1742. Lapsia tälle Juholle ja vaimolleen Margaretalle oli syntynyt neljä: Vappu 1743, Margareta 1746, Johan 1748 ja pienenä kuollut Anna 1751.

Margaretan miehet ovat olleet samannimiisiä, ensin Mommon talon oma poika Juho Josefinpoika ja sitten Tokosen Juho Josefinpoika, joka oli Mommon isäntänä ja kuoli v. 1775. Margareta Heikintytär oli kuollut vuotta aikaisemmin 66-vuotiaana.

Tästä sitten seuraa, että oma varhainen esiäitini Margareta Juhontytär (s.1746) ei kuulukaan Mommon sukuun, vaan hänen isänpuoleiset sukujuurensa ovat toisessa talossa, Tokosessa.

KIRJOJA

Mikko Josefinpoika Lindgrenin suku

Sukuseura Lindgren ry 1994 208 sivua

Toimittaneet Satu Hyssälä ja

Milja Piepponen

Kirja kertoo vanajalaisperäisestä hämäläis-suvusta, joka on hyvin pysynytkin Hämeen maisemissa. Kantaisä Mikko Josefinpoika syntyi vuonna 1813. Lindgren nimen hän otti 1833 ollessaan räätälinopissa. Hänellä ja vaimollaan Maria Lovisa Antintyttärellä oli kahdeksan poikaa ja neljä tytärtä. Sukunimi Lindgren on säilynyt vain yhdessä sukuhaarassa. Muita sukuun kuuluvia nimiä on mm. Laiho, Eskola, Leirimaa, Saarinen, Laaksonen, Mäkinen, Lehtonen, Linnavuori ja Leh-muskanta.

Tiedot esipolvista on koonnut **Osmo Talar-mo**. Hän käyttää selkeitä kaavioita ja kertoo tietoiskun tapaan henkilöhistoriaa. Suvun asuinpaikkoja ovat Vanajan ohella Hämeenlinnan ympäristö, Tyrväntö, Hattula, Janakkala. Nämä paikkakunnat käyvät ilmi kappalten lopussa olevista kirkonkirjojen lähdeluetteloista. Muutamissa kohdissa kohdissa esiintyy taulukon ja tekstin ristiriitaisuutta esim. vuosiluvuissa.

Jälkipolvien tarkastelun ovat suorittaneet Satu Hyssälä ja Milja Piepponen. Tulos ei ole yhtä selkeä kuin edellinen, mutta omalla tavallaan mielenkiintoinen ja hauskakin. Esim. eräät lehtileikkeet: Matti Mäkisten määrä Tampereella vuonna 1989 ja Suksivanhukset. Materiaalia on runsaasti, valokuvia henkilöistä, perheistä, juhlatilaisuuksista, harrastuksista ja työstä (kauppaliike, hevoshoido, tiilenpoltto). On taltioitu monia sanomalehti- ja aikakauslehtileikkeitä sekä dokumentteja esim. vuoden 1886 asevelvollisen kutsuntatodistus läsnäolosta arvanheitoissa. Tällaisen monipuolisen materiaalin avulla alkaa mennyt aika elää, nähdään talot ulkoa ja kodit sisältä sekä todetaan eri aikojen

muoti vaatteissa ja kampauksissa. Sukutaulujen niukkojen tietojen lisäksi saadaan elämäntaustaa menneinä aikoina eläneille sukulaisille.

Tämän sukukirjan laajin kokonaisuus on jälkipolvien osuus sivut 59-193. Sitä ei ole mitenkään jaettu lukuihin. Yhtään väliotsikkoa ei löydy. Luettavuuden ja selvyyden kannalta olisi eduksi jako eri lukuihin. Yksi sukuhaara voisi muodostaa yhden luvun. Lähdeluetteloja ei ole. Se lisäisi kirjan luettavuutta ja antaisi tarkistusmahdollisuuden. Sukukirjahan ei ole vain määrättyä sukupiiriä varten vaan sitä lukevat myös muut sukututkijat.

Seija Lehtonen: Lakialan Perttulat

Tampere 1994 315 sivua

Sukukirjan tekijä kertoo: "Perttulan talo sijaitsee Ylöjärven kirkolta n. viisi kilometriä Kuruun päin, Näsijärven Perttulanlahden rannalla. Talo on kauniilla mäen töyräällä, peltojen keskellä vähän ennen Pimeänsalmea". Talo on ollut tutkittavan suvun hallussa vv.1730-1870. Isäntäluettelo tältä ajalta on kirjan alussa. Juho Juhonpoika Mikkola avioitui Perttulan talon tyttären Briitan kanssa ja vuonna 1801 sai Perttulan isännyyden. Heidän kuudesta lapsestaan neljä jatkoi sukua. Nämä neljä sukuhaaraa kirja esittelee.

Kaaviot eri sukuhaarojen alussa ovat selkeitä, koska ne sisältävät vain kaksi sukupolvea ja maininnat niihin kuuluvista suvuista asuinpaikkoineen. Jokaisen sukuhaaran alussa olisi otsikko paikallaan, esim. sukuhaaran nimi. Kirjasta puuttuu myös sisällysluettelo, josta jo ensi katsomalla näkisi suvun laajuuden sivumäärästä katsomalla. Suurin on Vesan sukuhaara käsittäen sivut 5-130, pienin Pärrin suku s.131-153, ikäjärjestyksessä

seuraavana Perttulan sukuhaara s.154-216, neljäntenä Yli-Jaskara s.217-249. Valokuvia henkilöistä, perheistä ym. löytyy sopivasti elävöittämään tekstiä.

Tämä sukukirja on selkeästi rajattu ja hallittu kokonaisuus ja siksi sitä on helppo lukea. Kirja on kaunisasuinen, vihreitä kansia somistaa kultainen sukupuu.

Helvi Murto

OMAN SEURAN KIRJASTOON HANKITTUJA KIRJOJA

Tunne sukusi, Sukuseuratoiminnan opas
toimittanut Heikki Manninen 1994 144 sivua

Kirja sisältää 14 artikkelia. Kirjoittajista mainitaan että *"he toimivat kaikki sukuseura*

kentällä ja heidän näkemyksissään yhdistyvät teoreettinen tieto käytännön kokemukseen". Kirjoittajista mainittakoon mm. sukututkija Matti J. Kankaanpää ja dosentti Anneli Mäkelä.

Matti J. Kankaanpää, **Oman talon historia**
1995 103 sivua
opaskirja talojen historian tutkijalle

"Kirja pyrkii selvittämään perusasiat talojen historian tutkimisesta. Siinä esitellään yleisimmät taloista kertovat lähteistöt ja mistä niitä voi etsiä. Kirja on syntynyt tekijän monivuotisen talohistorian tutkimuskokemuksen ja aiheesta pidettyjen esitelmien pohjalta. Vastaavaa opaskirjaa ei ole suomenkielellä saatavissa". (ote Sukuviesti no 3 1995)

Molemmat kirjat on julkaissut Sukuseurojen Keskusliitto ry.

H M

Walokuwaaminen

on samalla selvä huvittavaa että hyödyllistä ajan vietto. Silmä siinä synventyn luontoon, jossa se löytää paljon runollisen kaunistusta, jota muuten tuskin ollenkaan olisi tullut huomanneeksi.

Walokuwaamisella

voi ansaita siivon siivutulon, sillä sen tahansa oppii muutamassa päivässä walokuwaamistaidon; taidon, jonka oppimiseen ennen uhrattiin vuosi määriä; johtuen tuo juuri eroitus uusimmista, mahdollisimman täydellisistä keltinöistä sekä konrisia, että walokuwaukseen tarvittavissa aineissa.

Walouvausloneita on varastossani useampaa kymmentä eri laatua, 8 markasta korkeimpiin hintoihin. Walokuwaukseen tarvittavia malja-koito, lyyhtyjä, telineitä, lewnjä, walonarkoja papereita ja postikortteja, kehitys, värin-kiinnitys y. m. aineita.

Hintojen halpuus on eroittamattomasti yhdistetty liite-toimintaani.

Pääliitteessäni annetaan alfuopetus ilmaiseksi kaikille niille jotka minulta loneen ostavat. Toivottavasti lähimmäisissä tulevaisuudessa ilmestynyt eritynen luettelo walokuwausloneista ja tarpeista, kuin myöskin kumallinen oppikirja walokuwaamiseen.

Tampere 1. 10. 04.

Jat Julin.

OSKARI PUNTILAN TARINA

Kun Oskari Adolf (Aatto) Nehemiaanpoika syntyi Hauhon Mieholan Juntulassa joulun alla, 20.12.1872, niin hänen isänsä Nehemias Juntula oli ollut jo kahdeksan kuukautta kuolleena. Nehemias-isäntä oli edellisenä keväänä kuollut yllättäen kouristukseen (kramp), vain 29-vuotiaana. Oskarin synnytyä oli äiti-Matildalla nyt kolme pientä poikaa, vastasyntyneen lisäksi 3-vuotias Juho Nehemias ja alle 2-vuotias Roope (Robert). Matilda jäi poikiensa kanssa pitämään Juntulan taloa. Parin vuoden päästä hän avioitui uudelleen, pälkäneläisen Tuomas Reinholdinpoika Peissun kanssa. Aluksi asuttiin Juntulassa, mutta pian se annettiin vuokralle, poikien varttumista odottamaan. Uusi perhe muutti Hauhon Lehtelän Puntilaan. Toisessa avioliitossaan Matilda synnytti vielä kahdeksan lasta, joten lapsia oli kaikkiaan yksitoista. Kaikki he varttuivat aikuisiksi ja käyttivät Puntila-nimeä sukunimenään.

Kun sisarusarjan vanhin, Juho Nehemias Puntila, avioitui vuonna 1891 Vanajan Parkun omistajaemännän Matilda Parkun kanssa, niin hänestä tuli Parkun isäntä J.N.Parkku. Koska talossa oli tilaa, niin Oskari-velikin muutti Parkulle. Roope-veli, Brecht-Wuolijoen "Puntilan isännän" esikuvaksi sanottu, sai 1894 syntymäkodin Juntulan isännyyden. Hän joutui maksamaan siitä perintöosuuksia toisille Juntulan perijöille Juho Nehemiaalle ja Oskarille. Tämä avasi Oskarille mahdollisuuden oman talon hankkimiseen. Erään kauppiaan konkurssipesän huutokaupassa 28.12.1899 Oskari Puntila teki korkeimman tarjouksen Vanajan Luolajan Nikusen eli Rapamäen neljännesmanttaalin suuruisesta talosta. Hinta oli 26100 markkaa silloista rahaa. Oskari maksoi siitä rahassa lähes puolet. Lopusta hän selvisi

ottamalla vastatakseen taloon kiinnitetyn velan.

Aluksi Oskari isännöi taloaan ilman emäntää, mutta sitten hän tutustui Sääksmäen Liuttulan kartanon tyttäreeseen Tilda Liuttulaan ja rupesi seurustelemaan tämän kanssa. Kun nuoret olivat päättäneet kihlautua, niin Oskari kirjoitti Tildan vanhemmille pyytäen kohteliaasti lupaa sormuksen ostoon. Ikäänkuin aavistellen Oskari kyseli kirjeessään, että saako Tilda säilyttää perintöosuutensa, vaikka meneekin hänen kanssaan naimisiin. Hän kun ei vielä pystyisi tarjoamaan yhtä hyvää taloudellista turvaa. Tässä Oskari taisi kyllä hiukan vähätellä, sillä hänen tiedettiin saaneen talonsa jo hyvään kuntoon. Itse hän oli hyvämaineinen henkilö, raitis ja suosittu.

Tämä Oskari Puntilan kirje tuleville appivanhemmilleen on säilynyt, ja se oli kesällä 1995 nähtävänä Valkeakoskella Kauppilamäen ulkoilmamuseoon järjestetyssä hääperinenäyttelyssä. Siellä oli myös Liuttulan kartanosta lainaksi saatu Tilda Liuttulan tyylikäs valkea morsiuspuku.

31-vuotiaan Oskari Puntilan ja 28-vuotiaan Tilda Liuttulan häät vietettiin Liuttulan kartanossa syyskuun 8. päivänä vuonna 1904. Oskari vei nuorikkonsa Rapamäkeen Hämeenlinnan kaupungin liepeille, ja yhteinen talonpito aloitettiin.

Nuorenparin ensimmäinen yhteinen joulukuukausi oli vietetty. Loppiaisen jälkeisenä päivänä Oskari päätti mennä kettuja ampumaan. Talon lähellä oli niitä houkuttelemassa haaska. Oskari lähti illalla vaanimaan haaskalle perunakuopasta käsin. Koska oli talvi ja kylmä, niin hän otti mukaansa padallisen hehkuvia hiiliä kuoppaa lämmittämään. Tilda odotteli miestänsä palaavaksi kaiken yötä. Kun Oskari ei aamullakaan vielä ollut tullut, niin Tilda lähti kuopalle katsomaan. Siellä hän kohtasi kauhistuttavan näyn: Oskari oli lyyhistynyt kuopan pohjalle häkään kuolleena, jo kylmenneenä. Hehkuva hiilipata oli salakavala surmaaja.

Hetkessä oli kaikki muuttunut. Oskarin ja Tildan avio-onnea ehti kestää vain neljä kuukautta, eikä lastakaan vielä ollut tulossa. Nyt ei ollut enää muuta kuin murhe ja muistot. □

"ETSINTÄKUULUTUKSIA"

Tässä pieni ongelma koskien kadonnutta perhettä:

Perhe:	Bondeson	Hinric Mathsson Ryss	* 04.02.1765
	Vaimo	Carin Mathsdotter	* 24.01.1763
	tytär	Anna Hinricsdr.	* 26.09.1785
	tytär	Maria Hinricsdr.	* 22.08.1786
	tytär	Caisa Hinricsdr.	* 09.02.1790
	poika	Michel Hinricsson	* 18.09.1795

Kaikki yllämainitut ovat syntyneet Uudenkaarlepyyn Ytterjeppossa, jossa suku vanhastaan on ollut. Perhe on viimeisen kerran mainittu Ytterjeppon Ryss-nimisessä talossa rippik.1795-1802, jossa Hinric on merkitty talonpojaksi. Merkinnän mukaan edellä mainittu perhe muuttaa 12.05.1797 "till Alavä".

Alavudella ovat kirkonkirjat puutteelliset, eikä ole onnistunut löytämään merkkejä perheenjäsenistä.

Tytär Maria Hinricsdotter menee Virroilla naimisiin sorvarioppilaan Henrik Sipilän kanssa, mutta oleskelee jo pian Jalasjärvellä, ja saa aviottomia lapsia. Avioerohakemus on vireillä vuonna 1812, kun hän virallisesti muuttaa Jalasjärvelle.

Esi-isäni Herman s.09.06.1810 oli näitä isättömiä lapsia. Hän käyttää aluksi nimeä "Mariasson", mutta alkaa käyttää nimeä Salomonsson. Äitinsä oli piikana Jalasjärven talossa, jossa isännän nimi oli Salomon... Maria muuttaa Jalasjärveltä Ilmajoelle vuonna 1823, jossa kuolee keuhkotautiin 27.03.1829. Herman muuttaa Laihialle ja menee siellä naimisiin.

Mutta Marian vanhemmat ja sisarukset ovat kadoksissa. Ei luulisi näin suuren porukan katoavan, vaikka kirkonkirjoissa on aukkoja.

Jos joku tietää 'etsintäkuulutetuista', olisin kiitollinen vihjeistä.

Roy Sjöblom
Amerikankatu 29
68600 Pietarsaari

Hei

Olen suomalainen 29-vuotias naishenkilö, joka etsii juuriaan ja haluaa tietää, voisitteko te auttaa minua siinä. Etsin äidinisääni, jonka nimeä ja syntymäaikaa minulla ei ole. Mutta nämä tiedot minulla on äidinäidistäni, jos niistä olisi apua.

Hänen nimensä oli Hilja Linea Nyman, syntynyt 5.2.1911 Akaassa, kuollut 12.6.1972 Kangasalan sairaalassa. En tiedä, oliko hän naimisissa äidinsän kanssa tai asuivatko he yhdessä. Minun äitini nimi on Lea Tuulikki Nyman. Hän on syntynyt 12.8.1940 Viialassa, ja hänellä on kaksi sisarpuolta.

Olisin hyvin iloinen, jos te voisitte auttaa minua.

PS. Voin lisätä, että äitini on itse yrittänyt selvittää, kuka hänen isänsä oli, mutta hän ei ole onnistunut.

Ystävällisin terveisin
Aune Mäkinen
Örn.v. 5
29372 Jämsbö
Sverige

Ilmajoen Peräseinäjoen kylästä Vuolteen talosta meni kolme veljestä Vaasan Triviaalikouluun, joista Erkki Danielinpojan s.2.6.1713 Ilmajoella, merkitty koulun oppilasluetteloon 19.2.1731 ja Abraham Danielinpojan s.3.2.1711, merkitty oppilasluetteloon 10.10.1738, myöhemmät vaiheet ovat tuntemattomat. Samoin aloitti koulunkäyntinsä samassa koulussa 17.2.1732 Simo Henrikinpoika Viita s.19.9.1717 Ilmajoella. Hän muutti kotiseudultaan tuntemattomaan paikkaan 1743. Puoliso Helena Jaakontytär s.6.3.1717.

Jompi kumpi Vuolteen pojista on saattanut omaksua nimen Westerberg.

Jos jollakin on tietoa edellämainittujen kohta-loista, tietoa ottaa kiitollisuudella vastaan

Tapio Niemelä
Ägreninmäki 24
61100 PERÄSEINÄJOKI
puh. 965-4174027

5 August 1995

Tampereen Kaupunginkirjasto Pirkanmaan Maakuntakirjasto
(Pirkanmaa Library; Tampere City Library)
P.O. Box 152
33101 Tampere,
Finland

Dear Ladies & Gentlemen,

I'm researching my family history. Any information you can provide on the families of my grandparents would be appreciated. Please note we are not sure about the location of Iso Kyro.

Grandfather. Esaias (Esa) Juho Hakala, born 1 January 1863 in Iso Kyro. Emmigrated to the U.S. in 1895 with his wife Liisa Katar Tikkuri Hakala, one son Juho Evald Hakala born 25 May 1888 in Iso Kyro and one daughter Selma Eliisabeth Hakala, born 26 December 1889 in Iso Kyro. They settled in Glenrock, Wyoming later moving to Red Lodge, Montana where they remained.

Esa had three brothers Mathew Hakala, Victor Hakala, and Juho Gustaf Hakala, born 25 March 1866 all born in Finland and later emmigrated to the U.S. He also had two sisters names unknown who we believe remained in Finland.

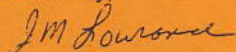
Grandmother. Liisa Katar Tikkuri Hakala, born 21 August 1865 in Iso Kyrön Lehmijoen Kylläseä. Her parents: Jaakko Juho Tikkuri, born 17 October 1834, place unknown and Liisa Fuherla Kankaanpää, born 25 February 1835 in Ylistaro.

Liisa had three brothers Juho Jaako Tikkuri born 19 September 1859 in Iso Kyro who married Kaisa Greto Murto December 1886 in Finland by Oscar Forsman; Jacob Tikkuri born 2 August 1862 in Iso Kyro and died 1888 in Finland; Herman Immanuel Jaako Tikkuri born 14 January 1878 in Iso Kyro. Juho, Jacob and Herman all emmigrated to the U.S. date unknown.

She had two sisters Maria Tikkuri born 20 March 1870 in Iso Kyro who we believe died in Finland and Sazna (Sanna) Josfina Tikkuri born 1 October 1872 in Iso Kyro. Sazna also emmigrated to the U.S.

Please advise me of the costs associated with research and providing information and records.

Sincerely,

Judi M. Lowrance
1112 W. 182nd Street
Gardena, CA 90248
U.S.A.